

Література

1. Бордунов В.Д. Международное воздушное право: учебное пособие. Москва: НОУ ВКШ «Авиабизнес»; изд-во «Научная книга», 2006. 464 с.
2. Шульженко Ф.П., Гайдунін О.О., Кундрік Р.С. Транспортне право: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2005. 244 с.
3. Повітряний транспорт. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
4. Про транспорт: Закон України від 10 лис. 1994 р. № 232/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 51. Ст. 446.
5. Повітряний кодекс України від 19 трав. 2011 р. № 3393 VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48-49. Ст. 536.
6. Шереметьєва Є.Т. Теоретичні та методологічні основи дослідження повітряного права України. *Юридичний вісник*. 2009. № 1(10). С. 7-11.
7. Адміністративне право України / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Юрид. літ., 2003. 572 с.
8. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ: ІнЮре, 2002. 432 с.
9. Адміністративне право України / за ред. Ю.П. Битяка. Харків: Право, 2000. 534 с.
10. Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жов. 2010 р. № 2174-р. *Офіційний вісник України*. 2010. № 92. Том 2. С. 545.
11. Концепція Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2023 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 лис. 2012 р. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245830910].
12. Про затвердження Програми розвитку державної системи використання повітряного простору України на 2010-2014 роки. Кабінет Міністрів України. Постанова від 13 січ. 2010 р. № 44. *Офіційний вісник України*. 2010. № 3. С. 33.

УДК 243(043.2)

Приходько М.В., ад'юнкт,
Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна

БУЛІНГ: ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ

Насильство у навчальних закладах є досить розповсюдженим та існує досить давно. На сьогоднішній день дану проблему характеризують словом іншомовного походження – «булінг», яке перекладається українською як залякування, цькування. Слід зазначити, що в останні роки булінг набув більших масштабів, а ця тема набула розголосу та перестала замовчуватися. Так, всеукраїнське дослідження, проведене UNICEF, наводить динаміку булінгу в Україні, де були ображені протягом останніх двох місяців – 2006 рік – 47%, 2010 рік – 42%, 2014 рік – 36%, 2018 рік – 38%, 2019 рік – 39% школярів. Найбільший показник жертв булінгу в аналізований період зафіксовано у 2006 р., проте слід акцентувати увагу

на тому, що починаючи з 2014 р. спостерігається тенденція до збільшення таких випадків. За даними UNICEF, станом на 2018 р., практично кожний другий школяр підтвердив власну участь в образах/знущаннях (47%) [1].

За даними опитування HBSC серед дітей віком 10–17 років (2018 р.), 35% опитаних упродовж останніх двох місяців брали участь в ображенні/приниженні або знущанні над іншими, 37,9% – були жертвами образ, знущань, принижень інших підлітків [2].

В українському законодавстві (ст. 173-4 КУпАП) булінг (цькування) визначається як діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [3].

Аналіз ст. 173-4 КУпАП дає змогу стверджувати, що законодавець виділяє такі види булінгу: психологічний, фізичний, економічний, сексуальний та кібербулінг.

Визначення понять «психологічне, фізичне, сексуальне, економічне насильство» закріплено у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [4] і розглядаються як форма домашнього насильства. Слід зауважити, що так як прояви вищеперерахованих видів насильства зустрічаються і в освітньому середовищі, то вважаємо за необхідне на законодавчому рівні конкретизувати визначення зазначених понять та надати тлумачення «кібербулінгу».

Слід зазначити, що законодавець допускає поєднання зазначених видів насильства і на кваліфікацію не впливає їх розмежування чи поєднання, на відміну від його ознак.

Так, на нашу думку, проблемою вірної кваліфікації булінгу є відсутність законодавчо закріплених, **ОБОВ'ЯЗКОВИХ** ознак цього явища що у свою чергу призводить до неможливості подальшого притягнення до відповідальності винних осіб.

В Законі України «Про освіту» зазначені типові ознаки булінгу (цькування): систематичність (повторюваність) діяння; наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності); дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого [5].

Так, постановою Житомирського районного суду Житомирської області від 28.12.2020 у справі № 278/3153/20 закрито провадження відносно ОСОБИ_1 у зв'язку з відсутністю в його діях складу адміністративного правопорушення передбаченого ч. 1 ст. 173-4 КУпАП,

а саме **відсутність відомостей про систематичність** вчинення ОСОБОЮ_1 психологічного та фізичного насильства із застосуванням засобів електронних комунікацій відносно неповнолітньої ОСОБИ_2 [6].

Проте, як у даному випадку систематичність, відповідно до законодавства України розглядається як типова ознака, а не обов'язкова.

Слід зазначити, що у науковому світі існує безліч думок щодо ознак булінгу. Так, Плутницька К.М. зазначає наступні ознаки цього явища: навмисність; систематичність (повторюваність); агресивність; булінг є поведінкою; наявність булінг-структури; наявність булера, жертви, спостерігачів; уразливість жертви. Тобто наявний дисбаланс сил між кривдником і жертвою [7].

Натомість, Лушпай Л.І. у своїй роботі посилається на Л. Кішлі, яка виділяє сім ознак булінгу [8], а Мельничук О.Ф. зазначає, що норвежський вчений Д. Ольвеус виділяє три ознаки булінгу (агресивність та навмисність; систематичність або повторюваність; дисбаланс сил) [9].

Отже, у науковому просторі також немає єдиної точки зору щодо обов'язкових ознак булінгу.

Аналіз матеріалів судової практики засвідчує, що додаткової кваліфікації не потребують будь-які тілесні ушкодження чи розлад психічного стану, який отримала потерпілий (жертва) булінгу. До Кримінального кодексу України не внесено змін стосовно запровадження кримінальної відповідальності за булінг, а кваліфікуються як умисне легке /середньої тяжкості/ тяжке тілесне ушкодження, побої, мордування, хуліганство, погроза вбивством.

Постає питання - де межа між правопорушенням та злочином? В яких випадках винна особа буде притягнута до адміністративної відповідальності, а в яких до кримінальної?

Суб'єктом злочину є особа, яка досягла віку з якого настає кримінальна відповідальність - 16 років (у деяких випадків -14), а за булінг (адміністративне правопорушення) суб'єктом виступають – малолітні та (або) неповнолітні особи, відповідальність за дії яких несуть батьки. Тобто, за однакові діяння вчинені неповнолітніми (малолітніми) та повнолітніми буде різна відповідальність : адміністративна і кримінальна відповідно.

Література

1. Булінг та кібербулінг у підлітковому середовищі. Статистичні дані щодо булінгу серед підлітків / UNICEF Ukraine. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/bullying-cyberbullying-teens-Ukraine>

2. Про булінг (цькування) та як його подолати. Дітям, молоді та дорослим про важливе. Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2020. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/A5_Bulinh.pdf

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 груд. 2017 р. № 2229-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

5. Про освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

6. Постанова у справі № 278/3153/20 (провадження №3/278/1919/20). Житомирський районний суд Житомирської області. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93929584>

7. Плутицька К.М. Підходи до розуміння булінгу як форми шкільного насильства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція*. 2017. № 29. Том № 2. С. 78-80. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Nvmgu_jur_2017_29\(2\)__21.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Nvmgu_jur_2017_29(2)__21.pdf)

8. Лушпай Л.І. Булінг як соціально-педагогічна проблема та шляхи її вирішення (на прикладі досвіду середніх загальноосвітніх шкіл Великої Британії). Київ, 2010. С. 126–131. URL: <https://kipt.sumdu.edu.ua/pdf/buling/buling.pdf>

9. Мельничук О.Ф. Правові засоби протидії булінгу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Серія Право. Вип. 55. Том 2. С. 44-47. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/20426.pdf>

УДК 342(043.2)

Садовський М.В., аспірант,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Міністерство оборони України як центральний орган виконавчої влади забезпечує проведення в життя державної політики у сфері оборони, функціонування, бойову та мобілізаційну готовність, боєздатність і підготовку Збройних Сил України до здійснення покладених на них функцій і завдань.

Міністерство оборони України в тому числі:

– бере участь у формуванні та реалізації державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, оборони і військового будівництва, підготовці проектів законодавчих та інших нормативних актів у сфері оборони, забезпечує їх виконання у Збройних Силах України, у встановленому порядку координує діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування щодо підготовки держави до оборони [1];

– провадить розвідувальну та інформаційно-аналітичну діяльність в інтересах національної безпеки та оборони держави, бере участь в аналізі воєнно-політичної обстановки, прогнозуванні, виявленні та визначенні